

**EVALUAREA EXPERIENȚELOR NAȚIONALE ȘI A MODULUI
ÎN CARE SE ELABOREAZĂ DOCUMENTELE STRATEGICE
ÎN CONTEXTUL ASIGURĂRII BUNĂSTĂRII ȘI
SECURITĂȚII FINANCIARE A CETĂȚENILOR³³**

**EVALUATION OF NATIONAL EXPERIENCES AND
THE WAY IN WHICH STRATEGIC DOCUMENTS
ARE DRAWN UP IN THE CONTEXT OF ENSURING THE
WELL-BEING AND FINANCIAL SECURITY OF CITIZENS**

Andrei MULIC

ORCID ID: 0000-0001-6207-1216

Email: andrei.mulic@usm.md

Moldova State University

Mariana DOGA-MÎRZAC

ORCID ID: 0000-0003-0217-7398

Email: mariana.mirzac@usm.md

Moldova State University

CZU: 336.146:[330.59 + 364.658]

DOI: <https://doi.org/10.59295/ssdoed2025.49>

***Abstract:** Purpose of the article: resides in the evaluation of national experiences and the way in which strategic documents are drawn up in the context of ensuring the well-being and security of citizens through the analysis of the European experience in the formation and approval of the budgets of the member states in order to identify the implications for the Republic of Moldova.*

Methodology: To achieve the objectives set for the research, several methods were used: the generalization method was used for the historiographical analysis and to demonstrate that the budget represents the strategic document in the context of ensuring the well-being and financial security of citizens; the document analysis method allowed the interpretation of the budget preparation practices,

---

³³ Articolul este elaborat în cadrul subprogramului „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor” (CONSEJ 01.05.02)

but also of the analyzed indicators; the descriptive method was used to illustrate the most important European practices in the budgetary field.

Conclusions: Taking over the experience of the member states of the European Union in the formation of the National Public Budget is crucial for the sustainable development of the country. This can contribute to strengthening transparency, efficiency and accountability in the use of financial resources, ensuring the well-being and financial security of citizens. The adoption of European standards and procedures in the field of ensuring the well-being and financial security of citizens can strengthen the integration of the Republic of Moldova in the European economic space.

Originality: The originality of the research consists in the elucidation of the best practices applied at the level of the member states of the European Union in the budgetary field in order to implement them at the national level. The implementation of European Union practices in the formation of the national budget could bring more transparency, efficiency and responsibility in the management of the state's financial resources.

Keywords: *ecological budgeting, financial security, National Public Budget, strategic documents, welfare assurance.*

Rezumat: *Scopul articolului: rezidă în evaluarea experiențelor naționale și a modului în care se elaborează documentele strategice în contextul asigurării bunăstării și securității cetățenilor prin intermediul analizei experienței europene la formarea și aprobarea bugetelor statelor membre în vederea identificării implicațiilor pentru Republica Moldova.*

Metodologia de cercetare. Pentru atingerea obiectivelor stabilite pentru cercetare, au fost utilizate mai multe metode: metoda generalizării a fost utilizată pentru analiza istoriografică și a demonstra că bugetul reprezintă documentul strategic în contextul asigurării bunăstării și securității financiare a cetățenilor; metoda analizei documentelor a permis interpretarea practicilor de elaborare a bugetului, dar și a indicatorilor analizați; metoda descriptivă a fost utilizată pentru a ilustra cele mai importante practici europene în domeniul bugetar.

Concluzii: Preluarea experienței statelor membre ale Uniunii Europene în formarea Bugetului Public Național este crucială pentru dezvoltarea durabilă a țării. Acest lucru poate contribui la consolidarea transparenței, eficienței și responsabilității în utilizarea resurselor financiare, asigurând bunăstarea și securitatea financiară a cetățenilor. Adoptarea standardelor și procedurilor europene în domeniul asigurării bunăstării și securității financiare a cetățenilor poate consolida integrarea Republicii Moldova în spațiul economic european.

Originalitatea cercetării constă în elucidarea celor mai bune practici aplicate la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene în domeniul bugetar în vederea implementării acestora la nivel național. Implementarea practicilor Uniunii

Europene în formarea bugetului național ar putea aduce mai multă transparență, eficiență și responsabilitate în gestionarea resurselor financiare ale statului.

Cuvinte-cheie: asigurarea bunăstării, Bugetului Public Național, bugetare ecologică, documentele strategice, securitatea financiară.

Introducere

Ținând cont de faptul că, economia Republicii Moldova, la moment actual, treptat parcurge perioada de tranziție, impozitarea indirectă a devenit o componentă esențială și prioritară în dezvoltarea sistemului fiscal la nivel național. Drept urmare, acumularea resurselor financiare publice în cadrul bugetului de stat al Republicii Moldova, în mare parte, se realizează pe seama prelevărilor generate de perceperea impozitelor de consum, la care se atribuie taxa pe valoarea adăugată, accizele și taxele asupra comerțului exterior.

În contextul globalizării și al integrării europene, Republica Moldova se confruntă cu diverse provocări în gestionarea optimă a sistemului fiscal național și în acumularea eficientă a resurselor financiare publice necesare pentru asigurarea dezvoltării durabile a statului atât din perspectiva economică, cât și din perspectiva socio-culturală. Aderarea la standardele internaționale în domeniul fiscal, inclusiv cele impuse de Uniunea Europeană, devine crucială pentru integrarea și dezvoltarea durabilă a economiei naționale.

Preluarea și adaptarea practicilor internaționale în acest domeniu poate aduce beneficii semnificative în colectarea eficientă a veniturilor bugetare și în asigurarea unei distribuții echitabile a sarcinilor fiscale între diferitele sectoare ale societății. Mai mult decât atât, adoptarea unor practici internaționale relevante poate contribui la creșterea transparenței și eficienței în administrarea fiscală, la combaterea evaziunii fiscale și la promovarea unui mediu de afaceri sănătos și predictibil. În acest sens, implementarea practicilor internaționale în scopul ajustării modalităților de formare a resurselor bugetare în Republica Moldova prin intermediul impozitelor indirecte devine o temă de cercetare esențială și actuală.

Scopul cercetării constă în analiza fenomenului impozitării indirecte, aprecierea aportului impozitelor indirecte la formarea veniturilor în cadrul bugetului de stat al Republicii Moldova, evaluarea modului în care politica bugetar-fiscală influențează securitatea financiară a cetățenilor în vederea eficientizării procesului de colectare a resurselor bugetare.

Material și metodă

Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării îl constituie cadrul legislativ al Republicii Moldova, precum și cercetările doctrinare ale specialiștilor în domeniul fiscal și financiar.

La cercetarea temei propuse au fost utilizate diverse metode, precum: analiza, metoda observației, metoda comparativă, logica, precum și alte metode care în coroborare unele cu altele au contribuit la cercetarea complexă și din toate punctele de vedere a temei vizate.

Abordarea sistemică în coroborare cu analiza și sinteza a impozitelor indirecte au contribuit la determinarea rolului acestora în sistemul fiscal al Republicii Moldova și identificarea lacunelor în procesul de administrare fiscală. Totodată, metoda comparativă în combinație cu analiza și observația a permis identificarea principalelor direcții de perfecționare și perspectivele de optimizare a sistemului național în baza practicilor internaționale.

În calitate de fundamentele teoretice și metodologice ale prezentei lucrări au servit cercetările și publicațiile specialiștilor autohtoni și celor din străinătate, precum și resursele electronice. Îndeosebi, au fost consultate lucrările autorilor originari, precum: Stratulat O., Hîncu R., Bulgac C., Chicu N.; cercetătorilor români, precum: Văcărel Iu., Cioronea M., Manea A.; doctrinarilor ruși: Кучерявенко Н., Колчин С.; precum și alți cercetători în domeniu. Totodată, în cadrul analizei efectuate un aport substanțial au adus sursele statistice și de date, inclusiv Rapoartele Ministerului Finanțelor privind executarea bugetului de stat, rezultatele cărora au fost examinate în vederea dezvoltării mai ample a problemei vizate.

În calitate de fundamente normative în cadrul acestei lucrări au fost analizate: Constituția Republicii Moldova, Codul fiscal al Republicii Moldova, CBTM, Ordinele SFS, Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, Legile Bugetului de Stat pentru ultimii ani, etc.

Rezultate și discuții

Bugetul de Stat reprezintă un pilon esențial al sistemului bugetar național al Republicii Moldova, exercitând un impact semnificativ asupra economiei și societății în ansamblul său.

Tabelul 1. Structura veniturilor bugetare a Republicii Moldova.

Anul	Articol →	Venituri fiscale	Granturi primite	Alte venituri	Transfe- ruri de la BPM	Total venituri
	Unit. de măsură ↓					
2018	mln lei	34057,9	335,4	2013,4	26	36432,7
	%	93,48	0,92	5,53	0,07	100,00
2019	mln lei	36417,2	1540,5	1986,7	23,5	39967,90
	%	91,12	3,85	4,97	0,06	100,00
2020	mln lei	35772,1	624,2	2087,6	16,6	38500,50
	%	92,91	1,62	5,42	0,04	100,00
2021	mln lei	44513,7	2290,6	2567,9	11,6	49383,80
	%	90,14	4,64	5,20	0,02	100,00
2022	mln lei	51935,9	4306,3	2999,4	6,4	59248,00
	%	87,66	7,27	5,06	0,01	100,00

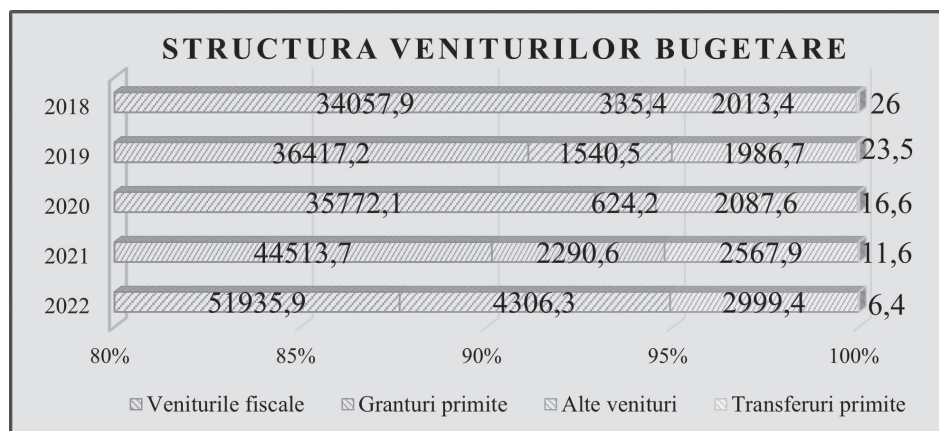
Sursa: *Elaborat de autor în baza rapoartelor privind executarea Bugetului de Stat.*

În conformitate cu rezultatele obținute în Tabelul 1. este de menționat că, pe parcursul ultimilor cinci ani, structura veniturilor bugetare rămâne aproximativ neschimbată, cota majoritară fiind atribuită încasărilor generate de prelevări de natura fiscală. Așadar, în perioada anilor 2018-2022, ponderea veniturilor fiscale în total venituri bugetare variază în jur de 90%, ceea ce încă odată confirmă faptul că impozitele și taxele reprezintă principala sursă de venit în cadrul bugetului de stat al Republicii Moldova. Celelalte trei elemente componente ale veniturilor bugetare, și anume granturi primite, alte venituri și transferuri primite din BPN formează restul de 10% din cuantumul total al fondurilor bugetare

Pentru a urmări dinamica veniturilor bugetare consemnată în decurs de trei ani consecutivi, precum și a părților componente ale acestora, se propune să se analizeze Figura 1.

Considerând figura 1. privind structura veniturilor publice în cadrul Bugetului de Stat al Republicii Moldova în anii 2018-2022, am constatat că încasările de natura fiscală reprezintă pilonul fundamental pentru sistemul bugetar național.

Figura 1. Structura veniturilor acumulate în BS al RM pentru anii 2018-2022.

Sursa: *Elaborat de autor în baza datelor din Tabelul 1.*

Analizând structura veniturilor bugetare în dinamică, este de menționat că pe parcursul anilor 2018-2020, contribuția veniturilor fiscale în total venituri bugetare era una majoră, mai mult decât 90% din suma totală a veniturilor. Această situație se schimbă în anii 2021-2022, ponderea acestei categorii de venituri înregistrând o descreștere nesemnificativă, micșorându-se până la 87,66% din total fonduri acumulate la finele anului 2022. Însă, este de menționat că această schimbare în structura veniturilor publice nu este condiționată de descreșterea cuantumului impozitelor și taxelor încasate, ci de creșterea în volumul altor articole de venituri, cum ar fi granturi primite și alte venituri încasate.

Fiind confirmat faptul că prelevările de natură fiscală mobilizate în Bugetul de Stat al Republicii Moldova constituie majoritatea copleșitoare a veniturilor publice, este necesar ca această componentă a fondurilor bugetare să fie analizată în particular. Astfel, în tabelul 2. va fi realizată o analiză structurală a veniturilor fiscale generate de colectarea impozitelor și taxelor percepute pe teritoriul Republicii Moldova.

Tabelul 2. Analiza structurală a veniturilor fiscale în cadrul BS pentru anii 2018-2022.

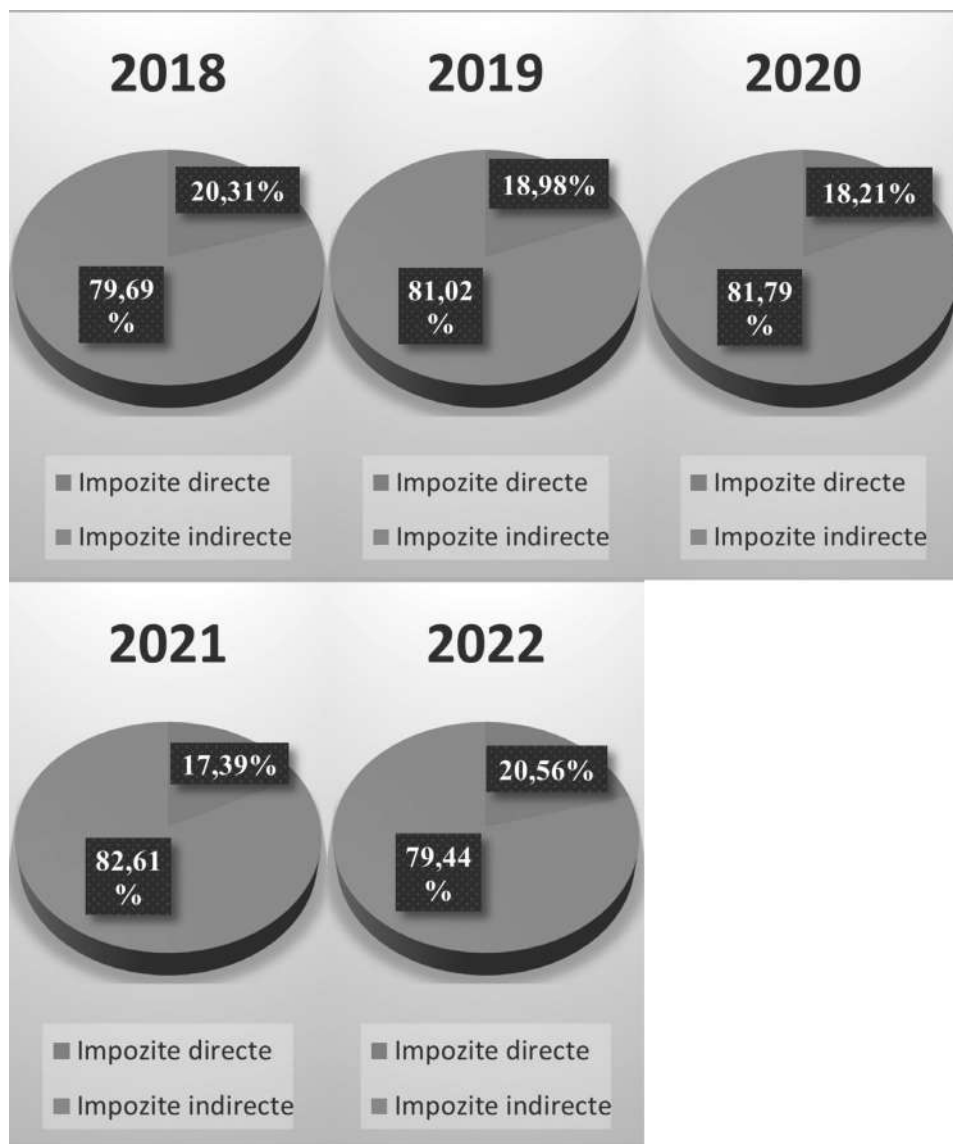
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Impozite directe					
Valoarea încasată, mln.lei	6 915,5	6 911,2	6 514,7	7 741,5	10 676,9
Ponderea impozitelor directe în veniturile fiscale BS, %	20,3	19,0	18,2	17,4	20,6
2. Impozite indirecte					
Valoarea încasată, mln.lei	27 142,4	29 506,0	29 257,4	36 772,2	41 259,0
Ponderea impozitelor indirecte în veniturile fiscale BS, %	79,7	81,0	81,8	82,6	79,4
Total venituri fiscale ale BS, mln.lei	34 057,9	36 417,2	35 772,1	44 513,7	51 935,9

Sursa: *Elaborat de autor în baza rapoartelor privind executarea Bugetului de Stat.*

În contextul tranziției economice, impozitele indirecte au devenit un pilon major în generarea resurselor financiare pentru Bugetul de Stat. În ultimii ani, nivelul redus al veniturilor și averii populației a determinat o insuficiență a încasărilor bugetare colectate din perceperea impozitelor directe, motivând astfel ajustarea sistemului fiscal național prin prioritizarea mecanismelor de impozitare indirectă. Accentuarea impozitării indirecte în politica fiscală a contribuit la sporirea veniturilor colectate în bugetul de stat, asigurând statul cu resurse financiare necesare pentru a asigura desfășurarea continuă a activităților guvernamentale.

Astfel, prelevările din impozitele indirecte, precum TVA, accize și taxele pe comerț exterior, pe parcursul întregii perioade analizate, au contribuit la formarea veniturilor fiscale cu circa 80% din suma încasărilor totale de natură fiscală.

Figura 2. Structura veniturilor fiscale ale BS pe parcursul anilor 2018-2022.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din Tabelul 2.

Analizând Figura 2., se observă că pe parcursul anilor 2018-2022, ponderea veniturilor bugetare generate de colectarea impozitelor de consumație oscilează în intervalul între 79 - 82% din valoarea totală a veniturilor fiscale. Impozitele indirecte prelevate în favoarea Bugetului de Stat al Republicii Moldova, contribuie la completarea suficientă a fon-

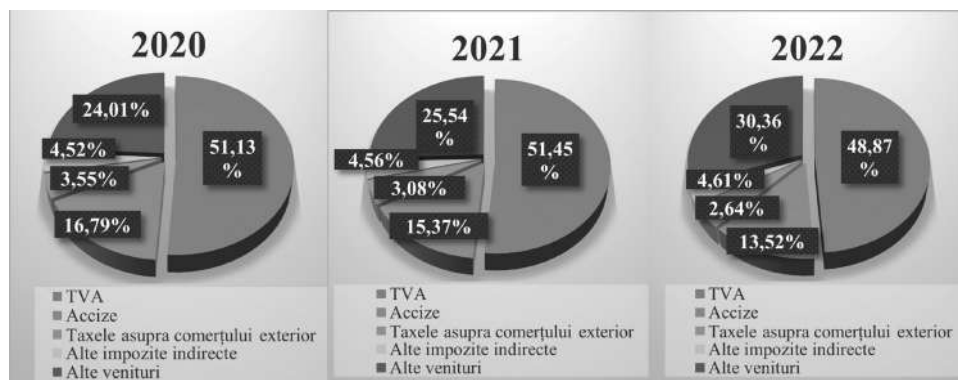
durilor publice, astfel, contribuind la stabilizarea și întărirea capacităților financiare ale țării noastre.

Cu toate că cota impozitelor directe în total venituri fiscale, pe parcursul perioadei analizate, nu a prevalat ponderea de 21% din total venituri fiscale încasate, această categorie de prelevări fiscale este considerată o sursă de venit destul de stabilă, care, la fel, contribuie la asigurarea finanțării eficiente a necesităților guvernamentale.

Autoritățile publice, fiind conștiente de importanța veniturilor fiscale, în special, a celor provenite din impozitele indirecte, își orientează activitățile și eforturile spre perfecționarea neîntreruptă a sistemului fiscal național, prin implementarea unor mecanisme și instrumente noi și cât mai performante. Contribuțiile încasate de către autoritățile fiscale pe seama acestei categorii de impozite s-au dovedit a fi destul de semnificative, iar pentru a scoate în evidență importanța particulară a fiecărei forme de impozite indirecte, în continuare se va realiza o cercetare privind structura încasărilor în sistemul impozitelor indirecte.

În figura de mai jos, este prezentată reprezentarea grafică a contribuției fiecărei categorii de impozite indirecte asupra procesului de formare a resurselor financiare în cadrul Bugetului de Stat al Republicii Moldova pe parcursul anilor de referință 2020-2022.

Figura 3. Contribuția impozitelor indirecte la formarea veniturilor bugetare.

Sursa: *Elaborat de autor în baza datelor din Rapoarele anuale privind rezultatele executării BPN*

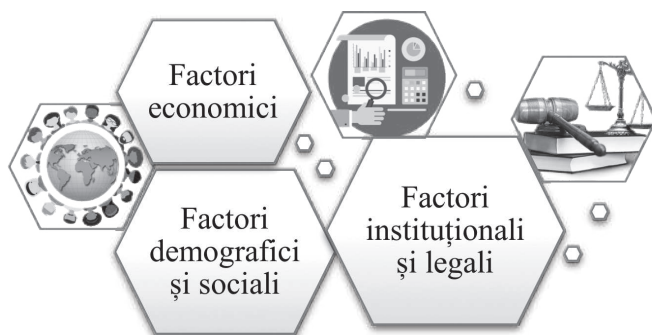
În urma analizei efectuate și rezultatelor prezentate în Figura 3., este de evidențiat că partea majoritară a încasărilor înregistrate în bugetul de stat este constituită pe seama prelevărilor din TVA, ponderea acesto-

ra pe parcursul celor 5 ani consecutivi fiind de 50,85%, 50,28%, 51,13%, 51,45% și 48,87% respectiv. Astfel, se confirmă ideea că prelevările de TVA reprezintă cea mai substanțială și cea mai stabilă sursă de resurse financiare bugetare în Republica Moldova. La fel, o contribuție semnificativă în formarea resurselor financiare în cadrul Bugetului de Stat este adusă de încasările de accize, cărora le revine în jur de 15% din cuantumul total al veniturilor bugetare.

Concluzii

Evoluția veniturilor fiscale în cadrul bugetului de stat reprezintă un aspect vital al gestionării financiare a unei țări, având impact direct asupra capacității statului de a-și finanța operațiunile și de a furniza servicii publice esențiale. Această evoluție este influențată de o serie de factori complexe, care reflectă atât dinamica economică internă, cât și contextul extern. În acest context, pot fi evidențiați câteva categorii mari de factori de influență, precum:

Figura 4. Factori de influență asupra procesului de formare a veniturilor bugetare.

Sursa: *elaborat de autor.*

Formarea resurselor bugetare și perspectivele lor de dezvoltare în cadrul bugetului de stat sunt influențate de o varietate mare de factori, atât la nivel microeconomic, cât și la nivel macroeconomic. Acești factori includ o mulțime de aspecte precum performanța economică globală a țării, nivelul de ocupare a forței de muncă, investițiile străine, eficiența administrației fiscale, politicile fiscale și bugetare adoptate de guvern, precum și evoluția piețelor internaționale. O înțelegere profundă a acestor factori și a interacțiunii lor este esențială pentru formularea și implementarea unui sistem fiscal și bugetar eficient și sustenabil.

Printre factorii sociali și demografici care influențează capacitatea unei țări de a-și mobiliza resursele financiare în bugetul național se numără creșterea populației, migrația și distribuția veniturilor. Aceste aspecte au un impact semnificativ asupra economiei și, implicit, asupra veniturilor fiscale obținute din impozitele indirecte.

De exemplu, modificările în dimensiunea și structura populației pot afecta cererea pentru bunuri și servicii, influențând astfel producția și veniturile generate din taxele pe consum. Migrația poate influența, de asemenea, distribuția veniturilor și cheltuielile, având astfel un impact asupra colectării impozitelor. În Republica Moldova, migrația accelerată și îmbătrânirea populației aduc provocări în formarea resurselor financiare prin intermediul impozitelor indirecte. În cadrul cercetării efectuate au fost abordate atât aspectele privind impozitelor indirecte și procesul de formare a fondurilor bugetare ale statului, cât și aspectele practice referitoare la esența și impactul acestei categorii de impozite în formarea bugetului de stat și asigurării securității financiare a cetățenilor.

Examinând preferințele guvernamentale în materie de forme prioritare de impozitare la nivel internațional, se remarcă că echilibrul între impozitarea directă și cea indirectă este strâns legat de stadiul de dezvoltare economică al unei țări. În economiile stabile și dezvoltate, accentul cade pe promovarea impozitării directe, în timp ce în țările aflate în curs de dezvoltare, politicile fiscale sunt orientate către impozitarea indirectă, care contribuie la alimentarea bugetelor cu resurse esențiale. Pe măsură ce economiile se dezvoltă, iar relațiile comerciale se extind, rolul esențial al impozitelor indirecte în formarea resurselor bugetare devine tot mai evident. Intensificarea și diversificarea relațiilor economice contribuie, în mod direct, la creșterea bazei impozabile asociate cu impozitele indirecte, drept urmare, la sporirea cuantumului veniturilor bugetare generate de această categorie de impozite. În acest sens, concomitent cu expansiunea schimburilor comerciale, atât pe plan intern, cât și extern, impozitele indirecte devin o componentă vitală a structurii financiare a statului, furnizând administrației publice sursele necesare de finanțare pentru îndeplinirea activităților sale. În contextul globalizării economiei mondiale, în care activitatea economică este puternic influențată de procesele de consum, rolul impozitelor indirecte în sporirea veniturilor colectate în bugetele statelor este dominant față de încasările provenite din impozitele directe.

Promovarea și extinderea utilizării mecanismelor de impozitare indirectă reprezintă o componentă esențială a strategiei de gestionare

fiscală a Republicii Moldova, contribuind la securitatea financiară a cetățenilor și la îmbunătățirea mediului economic în țară.

În acest sens, în prezent, politica bugetar-fiscală a Republicii Moldova se axează pe avansarea și consolidarea mecanismelor de impozitare indirectă, reflectând, în același timp, angajamentul administrației publice și al autorităților fiscale de a îmbunătăți și adapta practicile de administrare fiscală națională conform normelor internaționale.

Referințe:

1. Legea privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar fiscale, nr.181 din 27.07.2020.
2. Rapoartele anuale privind rezultatele executării bugetului public național pentru perioada 2018-2022.
3. Cadrul Bugetar pe Termen Mediu 2024-2026.
4. BROWN, C.V. & JACKSON, P. M, Public Sector Economics, Second Edition, Oxford: Basil Blackwell, 2008.
5. STIGLER G., Director`s Law of Public Income Distributive. In: Journal of Law and Economics, vol. 13, 1970, p.1-10.
6. www.minfin.md [Accesat: 02.07.2024]